

Naša Evropska unija – čas za pogum, ukrepanje in doseganje ciljev

Predlog Združenja nekdanjih poslancev Evropskega parlamenta konferenci o prihodnosti Evrope

Ta predlog temelji na poročilih in dokumentih s sej, ki so potekale 22. aprila, 30. junija, 12. oktobra in 7. decembra 2021, ter obširnih in raznolikih prispevkih posameznih članov Združenja nekdanjih poslancev Evropskega parlamenta in poslancev Evropskega parlamenta. Njegov cilj je doseči široko soglasje v Združenju nekdanjih poslancev EP in njegovi skupini za razmislek o prihodnosti Evrope za prispevek k plenarnemu zasedanju konference o prihodnosti Evrope (v nadaljnjem besedilu: Konferenca).

Uvod

Vedno sem mislil, da se bo Evropa kalila v krizah in da bo skupek rešitev, ki jih bomo ponudili za te krize (Jean Monnet, *Mémoires*, Pariz, Fayard, 1976, str. 488).

V tej hudi krizi je bolj kot kadar koli prej pomembno, da Evropska unija, ki se spoprijema s težavami tako v svojih državah članicah kot onkraj svojih meja, razmisli o svoji prihodnosti. Nekdanji poslanci Evropskega parlamenta, ki se povezujejo pod okriljem Združenja nekdanjih poslancev EP, lahko prispevajo poseben vidik zaradi svojega **strokovnega znanja, izkušenj ter institucionalnega in političnega spomina** edine institucije EU, katere člane neposredno volijo državljani EU.

Konferenca je edinstvena priložnost za odprt in vključujoč razmislek o prihodnosti in vodenje dialoga o prihodnosti EU.

Menimo, da bi se na konferenci morali osredotočiti na široka vprašanja, povezana z evropskim povezovanjem, na načine, kako bi lahko EU postala učinkovitejša, povečala svojo sposobnost ukrepanja in uresničila pričakovanja državljanov, ter na vprašanje, kako bi lahko bolje zaščitili pravno državo, pri čemer ne smemo izključiti možnosti spremembe Pogodb. Upamo tudi, da bodo rešena nekatera medinstitucionalna

vprašanja, kot je prihodnost tako imenovanega sistema „vodilnih kandidatov“, in da se bomo kaj naučili iz najnovejše krize EU, tj. trenutne pandemije covid-19.

Storiti moramo več. Zato želimo biti kot nekdanji poslanci Evropskega parlamenta drzni, saj te možnosti za večjo ambicioznost EU v prihodnosti ne smemo zapraviti.

Glede na to smo se odločili, da bomo predstavili pet splošnih smernic, ki bi jih EU morala upoštevati pri razvoju svojih prihodnjih politike in njenih politik.

Poleg tega smo pripravili seznam desetih konkretnih predlogov o smeri, v katero naj bi se razvijala EU, ali z drugimi besedami, področjih, na katerih je treba prevzeti pobudo.

Splošne smernice:

1. Člen 2 Pogodbe o Evropski uniji določa, da „Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških“. Če želimo doseči verodostojnost tako znotraj kot zunaj EU, se je treba izogniti temu, da bi temeljne vrednote in načela Unije, kot so opredeljeni zgoraj, razdrobili, tako da bi jih omejili na posamezna področja politike, temveč bi jih morali čim bolj vključiti v vse ukrepe, ki jih sprejme EU, in sicer z verodostojnimi in učinkovitimi mehanizmi izvrševanja.

2. Za izpolnitev pričakovanj državljanov mora obstajati politična volja, da se EU omogoči ukrepanje tako v smislu pravil (da se prepreči blokada) kot virov. To je ključno za uspeh Unije, saj povezuje prednostne naloge državljanov z orodji in sredstvi, potrebnimi na različnih področjih pristojnosti, s čimer se odpravlja obžalovanja vredna vrzel med pričakovanji in dejanji ter med ambicioznimi izjavami in nezadovoljivimi rezultati. Namesto da bi razpravljali o več ali manj Evrope, bi moralo biti vodilno načelo, da EU dobi tisto, kar potrebuje, da bo lahko ukrepala v skladu s pričakovanji državljanov.

3. Uporabiti bi bilo treba vsa orodja in sredstva, ki so trenutno predvidena v Pogodbah, vključno z več priložnostmi, ki so bile doslej neizkoriščene¹, med drugim tudi možnost spremembe Pogodbe, s katero bi si morali vedno prizadevati za nadaljnjo krepitev odgovornosti institucij in demokratičnega sistema EU, zlasti kar zadeva vlogo Parlamenta in zmožnost odločanja v Svetu, s čimer bi odpravili možnost, da vsaka država članica uporabi veto.

4. Vse pobude, ki jih sprejme EU, bi morale vključevati njene široke politične cilje, namesto da jim nasprotujejo. Povedano drugače, s politikami EU bi morali uskladiti gospodarske interese (tj. rast in blaginjo) s socialno zaščito, s čimer bi ustvarili konkurenčno socialno tržno gospodarstvo, hkrati pa je treba upoštevati visoke okoljske in podnebne standarde. Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje postajata globalni izziv, ki zahteva prestrukturiranje naših družb v celoti, da bi bilo mogoče sprejeti bolj trajnostne in vključujoče modele. EU bi morala imeti na voljo politična, pravna in finančna sredstva, da bi še naprej imela vodilno vlogo na tem področju.

5. Demokracijo EU bi bilo treba okrepiti na vseh ravneh (lokalni, regionalni in nacionalni), pri tem pa spoštovati načelo subsidiarnosti, in sicer z bolj strukturiranim sodelovanjem posameznih državljanov in organizacij civilne družbe ter z večjim poudarkom na preglednosti in dostopnosti odločanja v EU. Namen tega sodelovanja ni oslabiti vloge Evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov niti volilnega procesa. Nasprotno, participativno in predstavniško demokracijo bi bilo treba razlagati kot dve načeli, ki se vzajemno krepiata. Vlogo evropskih političnih strank bi bilo treba okrepiti, zlasti med volitvami v Evropski parlament.

Konkretni predlogi:

1. Sedanja pandemija covida-19 nam je med drugim pokazala, da je med državami potrebna večja solidarnost, zlasti v izrednih razmerah. Mehanizme za vzajemno podporo in kratkoročno pomoč na področju zdravja bi bilo treba organizirati na ravni EU. V zvezi s tem bi bilo treba solidarnost, ki je preglasila tako imenovani

¹ Za komentarje o neizkoriščenih členih Pogodbe glej: Resolucija Evropskega parlamenta z dne 16. februarja 2017 o boljšem delovanju Evropske unije z izkoriščanjem potenciala Lizbonske pogodbe (UL C 252, 18.7.2018): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0049>.

koronacionalizem v prvotnem odzivu držav članic, skupaj s skupnimi uspehi v boju proti pandemiji, uporabiti kot podlago za trajnejše rešitve. Z drugimi besedami, najnujnejše vprašanje bi moralo biti: ali bo EU bolje pripravljena na naslednjo večjo nesrečo ali krizo?².

2. V svetu, v katerem posamezne države članice ne morejo tekmovati s svetovnimi velesilami, ki delujejo enostransko, bi bilo treba razviti dejansko zunanjo, varnostno in obrambno politiko EU s pogostejšim glasovanjem s kvalificirano večino v Svetu (npr. za naložitev sankcij) in z uporabo vseh instrumentov prilagodljivosti iz Pogodbe, vključno s stalnim strukturnim sodelovanjem (PESCO), da bi preprečili blokade. Razviti je treba skupno in operativno obrambno zmogljivost, da se lahko EU ali njene države članice odzovejo v izrednih ali kriznih razmerah (npr. letališče v Kabulu). V teh okoliščinah bi bilo treba okrepiti evropski steber severnoatlantskega zavezništva (NATO). To državljani pričakujejo od EU. Gre le za vprašanje politične volje. Prehod na glasovanje s kvalificirano večino na področju zunanjih zadev bi države članice spremenil iz uporabnic veta v poštene posrednice, ki bi morale biti sposobne doseči soglasje o občutljivih in kritičnih vprašanjih.

3. Unija bi morala biti sposobna, da na podlagi izkušenj z instrumentom NextGenerationEU nadalje razvija lastna sredstva in o njih odloča, tako kot na kateri koli drugi ravni upravljanja. Z drugimi besedami, EU bi morala uživati fiskalno avtonomijo, tj. imeti bi morala možnost, da z izdajo obveznic (zmožnost zadolževanja), tudi zunaj Mehanizma za okrevanje in odpornost, zbira denar na finančnih trgih in pobira davke po vsej EU, povezane z njenimi pristojnostmi³. O razširitvi instrumentov, vzpostavljenih z instrumentom NextGenerationEU, bi bilo treba razpravljati v okviru

² Glej spremembo, ki jo je med drugim predlagal Elmar Brok med Konvencijo o prihodnosti Evrope (2001–2003), v kateri je bil kot deljena pristojnost EU predlagan „boj proti nevarnostim za javno zdravje pomembne čezmejne narave“: <http://european-convention.europa.eu/docs/Treaty/pdf/12/global12.pdf> (stran 11). Glej tudi sklicevanje na javno zdravje kot deljeno pristojnost v končnem poročilu delovne skupine XI o socialni Evropi (Bruselj, 3. februarja 2003: <http://european-convention.europa.eu/pdf/reg/en/03/cv00/cv00516-re01.en03.pdf>), kot na primer v „sedanji člen 152 [Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Pogodba iz Nice, prečiščena različica)] bi bilo treba razširiti, da bi se Uniji podelilo več pristojnosti na področju javnega zdravja in bi se zajele zadeve, kot so huda čezmejna nevarnost, nalezljive bolezni, biološki terorizem in sporazumi Svetovne zdravstvene organizacije (stran 15).

³ „Če želimo, da se ta revolucionarni sveženj spremeni v ‚ključni preobrat‘, ki ga Evropa nujno potrebuje, moramo poskusiti ohraniti zagon, tako da najdemo način za podaljšanje zmožnosti zadolževanja tudi po krizi in postopoma prerazporedimo sredstva iz nacionalnih proračunov v financiranje politik EU“ (Alain Lamassoure, 10. november 2021).

vmesnega pregleda večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027. Vrnitev na nacionalne uravnotežene proračune bi lahko spremljala večja posojila na ravni EU za prevzem nacionalnih naložb. Poleg tega bi bilo treba te nove korake zapisati v Pogodbah. Prav tako bi bilo treba parlamentarni nadzor, ki ga izvaja Evropski parlament, razširiti tako, da bi poleg odhodkov zajemal tudi prihodke. Skupni proračun EU bi moral odražati njene ambicije. Ne moremo stremeti k pomembnim politikam niti sprejemati drznih ukrepov, če nas ovirajo skromna sredstva.

4. Digitalizacija bi morala biti vključujoča, pri čemer nihče ne bi smel biti zapostavljen, ter ščititi državljane EU in države članice. EU bi morala prevzeti vodilno vlogo v boju proti kibernetiski kriminaliteti, zlasti iz tretjih držav. Dezinformacije in širjenje lažnih novic sistematično spodkopavajo naše vrednote in načela, zato bi jih bilo treba obravnavati kot kaznivo dejanje proti demokraciji. EU bi morala prispevati k zagotavljanju varnega e-prostora za vse države članice in na vseh ravneh upravljanja.

5. Potrebujemo več evropskega izobraževanja in obveščanja, posebno za mlade generacije, zlasti z razvojem večjezičnega in digitalno dostopnega pedagoškega gradiva, ki bo vsem državljanom približalo zgodovino Evrope in bo temeljilo zlasti na nadsacionalnih perspektivah⁴ ter na evropskem vključevanju in demokratičnem sistemu EU.

6. Več bi bilo treba storiti za zaščito pravne države, zlasti v zvezi s sedanjimi državami članicami. EU ne more verodostojno zahtevati visokih standardov in zgledega ravnanja držav kandidatk, niti opozarjati na pomanjkljivosti v tretjih državah, če njene države članice ne ravnajo v skladu z njenimi temeljnimi vrednotami in načeli. Zato bi morala EU razviti več instrumentov za uveljavljanje pravne države in jih v celoti uporabiti v vseh državah članicah.

7. Geopolitična nestabilnost, svetovno tekmovanje za naravne vire, odvisnost EU od uvoza energije iz tretjih držav in vpliv politik na področju podnebnih sprememb – vse to dokazuje, da potrebujemo pravo energetsko unijo. Odpraviti bi bilo treba ovire za povezovanje notranjega trga, uskladiti nacionalne politike in vlogo energije vključiti v zunanjo politiko EU, da bi spodbudili proizvodnjo energije iz obnovljivih virov v EU ter

⁴ Glej na primer Hiša evropske zgodovine: <https://historia-europa.ep.eu/sl/poslanstvo-vizija>.

zagotovili cenovno dostopno energijo in zanesljivo oskrbo z energijo za vse njene državljane in podjetja.

8. Sistem „vodilnih kandidatov“ bi moral izvajati predvsem Parlament sam. Prihodnost sistema je odvisna predvsem od pripravljenosti Parlamenta, da zavzame stališče do Evropskega sveta. Da bi okrepili sistem „vodilnih kandidatov“, se razmišlja o uvedbi nadnacionalnih list z omejenim številom sedežev, če to ne ustvarja prvorazrednih in drugorazrednih poslancev Evropskega parlamenta. Za imenovanje in izvolitev predsednika Komisije je odločilno število sedežev skupin v Parlamentu, v katerem se vsi poslanci štejejo enako. V vsakem primeru bi bilo treba predstavnike približati njihovim volivcem in okrepiti občutek povezanosti med državljani in poslanci Evropskega parlamenta.

9. Svet bi moral kot drugi zakonodajni dom EU storiti več, da bi bila njegova posvetovanja vidna in pregledna. Ta dom bi moral delovati kot en sam javni organ, v katerem se sprejemajo vse končne odločitve, seje pa bi morale biti, podobno kot pri Parlamentu, odprte za vse državljane.

10. Za države Zahodnega Balkana je potrebna je prava evropska perspektiva⁵. To je mogoče doseči le s konkretnim in podrobno razčlenjenim časovnim načrtom, ki bi ga spremljal strogo zavezujoč časovni raspored. Tako bi se okrepila pogojenost na obeh straneh: države kandidatke bi vedele, kaj storiti in kdaj, da bi postale članice EU, države članice pa bi spodbudili k temu, da bi upoštevale možnosti za širitev, o katerih so se dogovorile, in okrepile zmožnost EU za vključevanje, zlasti v postopkih sprejemanja odločitev.

⁵ Glej na primer sporočilo EP za javnost z dne 25. marca 2021: <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/press-room/20210322IPR00528/enlargement-reports-meps-fully-support-western-balkans-european-future>.

Prispevek je dne 8. decembra 2021 sprejel upravni odbor Združenja nekdanjih poslancev Evropskega parlamenta, ki ga sestavljajo:

Hans-Gert PÖTTERING, predsednik

Monica BALDI, podpredsednica

Jean-Pierre AUDY, blagajnik

Teresa RIERA MADURELL, častna sekretarka

Michael HINDLEY, član

Brigitte LANGENHAGEN, članica

Miguel Angel MARTÍNEZ MARTÍNEZ, član

Edward McMILLAN-SCOTT, član

Pier Antonio PANZERI, član

Manuel PORTO, član

Na podlagi predloga, ki ga je 7. decembra 2021 sprejela skupina za razmislek Združenja nekdanjih poslancev EP o prihodnosti Evrope, ki jo sestavljajo:

Hans-Gert PÖTTERING, predsednik Združenja nekdanjih poslancev in nekdanji predsednik Evropskega parlamenta (predsednik)

Enrique BARON CRESPO, nekdanji predsednik Evropskega parlamenta in Združenja nekdanjih poslancev (Španija, S&D, 1986–2009)

Elmar BROK, nekdanji poslanec (Nemčija, EPP, 1980–2019)

Pat COX, nekdanji predsednik Evropskega parlamenta in Združenja nekdanjih poslancev (Irska, ALDE, 1989–2004)

Monica FRASSONI, nekdanja poslanka (Italija, Zeleni, 1999–2009)

Genowefa GRABOWSKA, nekdanja poslanka (Poljska, SOC, 2004–2009)

Zita GURMAI, nekdanja poslanka (Madžarska, S&D, 2004–2014)

Alain LAMASSOURE, nekdanji poslanec (Francija, EPP, 1989–1993 in 1999–2019)

Richard CORBETT, nekdanji poslanec (Združeno kraljestvo, S&D, 1996–2009 in 2014–2020) (opazovalec)

V tesnem sodelovanju s profesorjem Stevenom Van Heckejem in Elisabetto Fonck, generalno sekretarko Združenja nekdanjih poslancev Evropskega parlamenta.